

УДК 37(09)(460)“1880/1899”

Зайченко Н. І.

д. пед. н., професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

ІСПАНСЬКІ ТРАКТАТИ З УВІЧЛИВОСТІ У ДОМАШНЬОМУ НАСТАВНИЦТВІ (1880 – 1890-І РР.)

Навчання правил увічливості – одне з основних завдань домашнього наставництва у Королівстві Іспанія наприкінці ХІХ ст. Численні трактати з увічливості, що видавалися у Мадриді, Барселоні, Альмерії, Валенсії та інших іспанських містах у 1880 – 1890-х роках, створювалися переважним чином викладачами вчительських нормальних шкіл та слугували посібниками для педагогів початкового навчання та гувернерів. “Короткий трактат про ввічливість або принципи виховання, написаний для жіночих шкіл” (Мадрид, 1882) наставника латинської мови та гуманітарних дисциплін, викладача початкового навчання Хуліана Лопеса (Julián López Candeal) містив дві частини: перша – про загальні основи виховання; інша – про ввічливість. У першій частині у катехизисній формі роз'яснювалося, що є суспільство, право у суспільстві; якими є обов'язки людини в соціумі; яким умовам має відповідати виховання, щоби бути гарним; у чому полягає добре виховання; для чого необхідне розумове, моральне, естетичне, фізичне виховання тощо. У другій частині йшлося про правила ввічливості на вулиці, у школі, у церкві, при візитуванні, листуванні, у подорожах, на балах, у театрі і т. д. [1].

У “Короткому трактаті з увічливості для дівчат” (Барселона, 1884) каталонської письменниці, педагогині Пілар Паскуаль де Санхуан (Pilar Pascual de Sanjuan) з-поміж іншого наголошувалося, що “ввічливість необхідно розуміти як продовження милосердя, оскільки вона вчить поведженню з іншими людьми таким чином, як їм бажалося б, щоби поводитися з ними” [2, с. 5].

У главі про ввічливість у листуванні зазначалося: “Листи мають чітко виражати запропоновану ідею, без жодних обхідних шляхів, проте не бути настільки лаконічними, щоби опускати формули ввічливості. Яким має бути епістолярний стиль? Правильним і простим, але не манерним” [2, с. 34].

У посібнику “Зоря дитинства” (Мадрид, 1881) Еусебіо Агілети (Eusebio Aguilera) зосереджувалася увага й на формах звернення до інших людей у розмовах та листах (Ви, Високоповажний, Сеньйоре тощо) [3, с. 61].

У пролозі до одного з найґрунтовніших трактатів з увічливості наприкінці ХІХ ст. – праці адвоката Хуана де Мати (Juan de Mata Garcia) – вказувалося: “ввічливість означає те саме, що й культурність (ісп. *civilidad*), і цього достатньо для розуміння того, що вона є елементом цивілізованості (ісп. *civilizacion*)” [4, с. ХІ]. Далі уточнювалося, що “ввічливість – методичний звід правил та порад стосовно найліпших способів виконання наших обов'язків, приділення належної уваги, вдосконалення наших дій та слів; аби мати гарні життя та смерть, насолоджуватися порядним, доцільним і приємним суспільним ставленням та іншими перевагами цивілізації, якщо ті не перешкоджають досягненню вічного щастя” [4, с. 21].

У трактаті Хуана де Мати наголошувалося й на тому, що правила поведінки людині необхідно засвоювати з дитинства. “Увічливість – це галузь початкової

освіти, що повинна надаватися усім, а згодом – розширюватися", – підкреслював автор [4, с. 22].

Розглядалися обов'язки людини перед Богом, по відношенню до власних душі та тіла, стосовно житла, суспільні й родинні обов'язки та інші.

У брошурі "Вказівки про необхідність навчати ввічливості дівчат" (Гавана, 1887) педагогині Марії Рейес (Maria Antonia Reyes Herrera) стисло характеризувалися основні правила поведінки. Зокрема, відмічалось, що, прокинувшись, дівчині необхідно подякувати Богові за світанок і попросити Його настановити розум її, аби добре поводитися впродовж дня; потім привітати своїх батьків, братів та сестер із любов'ю та повагою, і зі служницею, котра прийде допомогти дівчинці вдягнутись, привітатися доброзичливо [5, с. 8–9].

У посібнику Хосе Роки (Jose Roca y Rusalleda) "Увічливість" (Барселона, 1899) у катехизисній формі наводилися пояснення, що є першим принципом доброго виховання; яким чином вивчати правила ввічливості; кого в суспільстві потрібно шанувати й любити; як необхідно поводитися зі членами родини; як діти мають ставитися до школи або коледжу; яким чином мають поводитися учні з іншими в коледжі тощо.

У главі про правила поведінки за столом з-поміж іншого зауважувалося: "Стіл – те місце, де найбільше виявляються наші недоліки"; "Лікти не кладуть на стіл, а серветку кладуть на коліна"; "Куверт має бути справа, а хліб – зліва" [6, с. 14–15].

У "Довіднику з увічливості" (Барселона, 1899) Федерико Босха (Federico Bosch y Serra) пояснювалося: "Що є ввічливість? Це звід правил, яких ми повинні дотримуватися у справжньому прояві добрих почуттів. Яка мета ввічливості? Зробити люб'язними стосунки людей один з одним задля всезагальної поваги. На чому вона ґрунтується? Увічливість ґрунтується на моральній заповіді: поведься з іншими так, як ти хочеш, щоб вони поводитися з тобою" [7, с. 7–8].

У главі, присвяченій поводженню з братами, сестрами та іншими членами родини, висвітлювалися, зокрема, такі питання: "Що означає бути ввічливим по відношенню до братів? Любити їх по-справжньому та великодушно, бо вони – рідні, дані Богом. Як Ви виявлятимете цю любов? Ревно допомагаючи їм, прощаючи будь-які образи та розділяючи з ними радощі. Чи будете Ви неприязним і зависливим із братом? Ні, сеньйоре, бо це було б немилосердно та свідчило би про лихі почуття" [7, с. 21].

Список літератури

1. Lopez y Candéal J. Breve tratado de urbanidad o principios de educacion, redactado con destino a las escuelas de niñas. Madrid : Libreria de educacion de D. Manuel Rosado, 1882. 64 p.

2. Pascual de Sanjuan P. Breve tratado de urbanidad para las niñas. Barcelona : Imp. y Lit. de Faustino Paluzie, 1884. 40 p.

3. Aguilera E. La estrella infantil o sean preceptos higienicos, morales y de urbanidad para las escuelas de primera enseñanza. Madrid : Establecimiento Tipografico de Gongora y C., 1881. 63 p.

4. Mata Garcia J. La urbanidad deducida de sus principios mas ciertos y civilizaciones aplicados á todas las circunstancias de la vida. Segunda edicion. Almeria : Imprenta de D. Joaquin Robles Martinez, 1885. 303 p.

5. Reyes de Herrera M. Indicaciones sobre la necesidad de estudiar urbanidad las niñas. Habana : Librería y Papelería de Anselmo Alarcia, 1887. 16 p.

6. Roca y Rusalleda J. Urbanidad. Barcelona, 1899. 30 p.

7. Bosch y Serra F. Prontuario de urbanidad: compuesto exprofeso para los alumnos de las escuelas de primera enseñanza. Barcelona : Papeleria, Librería é Imprenta de Angel Rosals, 1899. 63 p.

УДК 378.147.371.26

Лавренчук Ю. С.

здобувачка кафедри методики викладання
української та іноземних мов і літератур

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Кавицька Т. І.

к. п. н., доцентка кафедри методики викладання
української та іноземних мов і літератур

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ
КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
РОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ВОРКШОПІВ**

Формування мовної контрольно-оцінювальної компетентності майбутніх вчителів англійської мови є довготривалим процесом, який охоплює методичний, когнітивний та рефлексивний аспекти і вимагає переорієнтації університетського навчання та відходу від традиціоналістських доктрин. Замість традиціоналістського підходу, котрий передбачає передавання знань у готовому вигляді, освіта зараз послуговується принципами прогресивістських моделей, котрі фокусуються на рефлексивності процесу навчання та формуванні знань через створення "фонду студентських ідей" [1, 166].

Зростання популярності інтегрованого аудіювання і письма (ІАП) зумовлює необхідність підготування гнучкого спеціаліста, який, окрім базових компетентностей, володіє особистісними якостями, зокрема, є відкритим до впровадження новітніх практик оцінювання. Ефективне формування цих вмінь може базуватися на *конструктивістському підході*, адже він передбачає здобуття *динамічних знань* у процесі активної діяльності студентів.

Конструктивістські теорії передбачають: 1) *активність учасників у пошуку та аналізі інформації на основі вже сформованих знань*, 2) *цілісність та автентичність процесу навчання*, 3) *соціальну взаємодію та* 4) *розширення повноважень студентів щодо проектування навчального процесу* [2, 67-68]. Серед недоліків – труднощі з адаптацією тих студентів, які звикли до традиційного підходу (mug and jug model) у навчанні та оцінюванні. Водночас традиційні підходи здебільшого не репрезентують автентичні навчальні ситуації, що обмежує розвиток критичного мислення та самостійності студентів.

Оскільки оцінювання ІАП має специфічне навчальне спрямування, ефективною формою організації навчального процесу є воркшопи. *Навчальний воркшоп (НВ)* є інноваційною навчальною технологією, спрямованою на відпрацювання набутих знань і навичок на практиці, і характеризується високоінтенсивною діяльністю